

E INFORMÁCIA PAL O MARDE VAŠ E DISKRIMINÁCIA THE NADOL'IKERDE MANUŠENGRE HAKAJA PAL LE SASCIPENASKRO ŠEGITIŠAGOS

Hakaja pal o sascipen hino o fundamentalno le manušengere hakaja, save zalikeren teštoskre the vod'akero sascipen the o dochud'lipen ko sascipeneskero šegitišagos.

Pašal sascipenaskro šegitišagos o štátos musaj te garantinel the aver hakaja, the phundripen, sar te phenel:

- hakaja pal o dživipen,
- zakazis te marel the aver pharipena, namanušengero the nalačhipnaskro l'ikeriben,
- hakaja te dol'ikeren manušengero dživipen,
- hakaja pal o rovnaké prístupy ke sakoneste,
- hakaja pal o kheratuno the famel'ijakro dživipen,
- hakaja pal i nevipena the informácií.

Hakaja pal o dživipen – hin phendo kaj o štátos našči kerel kaj vareko te avel murdardo, musaj te kerel savoro pal o sasto dživipen. Musaj te kerel avka, hoj te nadodžal kijo murdaripen, the te kerel savoro te zalikerel o dživipen nakerel ča o nacionálno štátos, ale the o sascipenaskere inštitúciji save le manušenge l'ikerelas o sascipenaskro šegitišagos.

Naščipen te marel the aver zorale nalačhipena save pal o bibachtalipen – kana sa nadol'ikeren so pes ačhl'as so has odphendži o sascipenaskro žutipen, abo kana hin kerdži e nasilno sterilizácija le džuvl'enge.

Hakaja prekal dol'ikeriben o manušiben – avel avri andro musajipen te del pačiv kijo manušiben, leskero individuálno zoripen the sakono manušesiben, the leskero ochrana, the phundripen te phenel sa vaš peske, šaj korkoro, abo aver šaj phenen aver manuša vaš lenge.

Hakaja pal o dol'ikeriben manušengero dživipen – pašo diņipen o sascipeneskro dživipen hin baro rizikos so šaj džan andro privátno dživipen the kheratuno dživipen, so nek buter andro teštoskre the vod'akero manušiben. Šaj džal the vaš kada so tumenge kerel o doktori the tumen olestar nadžanenas, nadiňan o súhlasis.

Hakaja pal o informácii – hin zorale hakaja pro sascipen. Nekbuter te chudel i informácii palo sascipen le nasvaleskero manuš, save hin pharipena, the so pes šaj ačhel paš e lečba, save aver šaj aven lečby, save dukha šaj aven, so pes šaj ačhel pale lečba the so pes šaj ačhel te o nasvalo manuš odphenel e lečba so phenel o doktoris.

Pašo keriben pro hakaja pal o informácii hin but kamplo ajso phendo *informovano súhlasis*, vaš kada hin kaj o manuš šaj kerel phundrade pheņipena pal peskero dživipen the sascipen, sascipeneskeri opatera savi leske den.

Hakaja pal o jekhetane the olaiste žutipena – musajipen ke savorende avel avri dol'ikeripena the andal zapendži diskriminacija. E diskriminacija hin kana pes le manušenca kerel čepeder sar aver manušenca so hine andre oja isto situacija. Pašo diņipen pal e sascipeneskero žutipen hine musaj o inštitúcií pal o sacipen te dol'ikerel oja isto opatera sakone nasvale manušeske, the te nakerel e diskriminacija.

Soske hin e diskriminacija?

Kije diskriminacija šaj dodžal aščal kada či san džuvli, či murš, save Devles pačan, andre savi san viera, či san parne či kale, kija savi nacija patrinen, či san nasvale, či san veradune, sava čhibaha vakeren, kaske pačan andre politika, či san čore abo barvale, abo či kerdžan varesavo bibachtalipen.